

Številka zadeve: U-I-239/14, Up-1169/12

Datum odločbe: 26. 3. 2015

Področje: pokojnina

Izrek: ZPIZ-1 je bil v neskladju z Ustavo. Sodba Vrhovnega sodišča in sodba Višjega delovnega in socialnega sodišča se razveljavita in zadeva se vrne Višjemu delovnemu in socialnemu sodišču v novo odločanje. Način izvršitve.

Dodatno: odgovor DZ, mnenje vlade

Odločitev: **7:0 (soglasno)**

SAMO ZA: Miroslav Mozetič, Mitja Deisinger, Dunja Jadek Pensa, Etelka Korpič – Horvat, Jasna Pogačar, Jadranka Sovdat, Jan Zobec

VEZANA ZADEVA: U-I-392/98

POVZETEK ZADEVE:

Ustavno sodišče je v tej zadevi odločalo o ustavni pritožbi upokojenke, ki ji je Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije zavrgel zahtevo za ponovno odmero pokojnine. Po pravnomočnosti odmere njene pokojnine se je izkazalo, da Zavod pri odmeri ni upošteval dela plače, ki ga je pritožnica leta 1992 namenila za nakup delnic v postopku notranjega odkupa podjetja, v katerem je bila zaposlena. Odločitev sodišč je temeljila na stališču, da ponovno odločanje o že pravnomočno priznani in odmerjeni pravici do pokojnine, razen v okviru izrednih pravnih sredstev, kot jih ureja Zakon o splošnem upravnem postopku (ZUP), ni dopustno. Ker je bila pritožničina zahteva vložena izven razlogov in rokov za izredna pravna sredstva po ZUP, Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1) pa tudi ni določal posebne pravne podlage, ki bi dopuščala ponovno odločanje v takšnih primerih, naj bi bila pritožničina zahteva pravilno zavržena.

Pri odločanju o pritožničini ustavni pritožbi se je zastavilo vprašanje, ali je bil ZPIZ-1, ki ni več omogočal ponovnega odločanja v primerih, kot je bil pritožničin, protiustaven. Ustavno sodišče je presodilo, da za neenako obravnavo zavarovancev, ki so se upokojili v času veljavnosti ZPIZ-1 oziroma v tem času zahtevali odpravo posledic z odločbo št. U-I-392/98 ugotovljene protiustavnosti ureditve, ki je bila podlaga za odmero njihove pokojnine, ni razloga, ki bi izhajal iz narave stvari. Zato je ugotovilo, da je bil ZPIZ-1 v neskladju z drugim odstavkom 14. člena Ustave. Da bi lahko Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije tudi tem zavarovancem ponovno odmeril pokojnino, je določilo tudi način izvršitve svoje odločbe ter rok, v katerem lahko uživalci pokojnine zahtevajo revizijo podatkov o plačah in pokojninskih osnovah ter ponovno odmero pokojnine na podlagi ugotovitev revizije.

EKONOMSKA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	PS			S	
VSI ZA: Mozetič, Deisinger, Jadek Pensa, Korpič – Horvat, Pogačar, Sovdat, Zobec				1	1

Odločba:

Ustavno sodišče je ugotovilo, da je bil ZPIZ-1 v neskladju z ustavo, saj so bile delnice za notranji odkup vplačane z delom plače, ki se všteva v pokojninsko osnovo, pa ta del plače ni bil upoštevan pri izračunu pokojninske osnove zaradi protiustavne določbe. Priznanje in odmera pokojnine sta v bistvenem odvisna od plačanih prispevkov, ki so tako kot sama pravica do pokojnine zaradi njenega premoženjskega izraza varovani s 33. členom Ustave. Ustavno sodišče je v odločbi poudarilo, da Zavod pritožnici ni pravilno odmeril pokojnine. Obrazložilo je, da se je že v odločbi U-I-392/98 opredelilo, da

prejšnja ureditev Zakona, po kateri se v pokojninsko osnovo ne vštevata tudi del plače, s katerim so bile vplačane delnice za notranji odkup, ni bila ustavnoskladna. Zato je Zavodu naložilo, naj ponovno odmeri pokojnino po uradni dolžnosti v primerih, ko izhaja, da bi del plač, s katerim so bile vplačane delnice za notranji odkup, moral biti upoštevan pri izračunu pokojninske osnove. S tem je zavrnilo državno intervencijo v pokojnino in zaščitilo posameznike z novo odmero pokojnine. Potrdilo je, da razume sporni zakon kot poseg v lastninsko pravico, tj. pravico do plače, ker so bili prispevki plačani, država pa teh spornih zneskov ni upoštevala, prav pa tako plačniku niso bili vrnjeni. **Pozicija 5.**

Nasprotna odločitev:

Nasprotna odločitev Ustavnega sodišča bi pomenila, se zagovarja močna intervencija države v lastnino upokojencev, ki so plačali prispevke, pa jim ti niso upoštevani pri izračunu pokojninske osnove. S tem bi prevladal interes države pred posameznikovim ekonomskim interesom. **Pozicija 1.**

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	S				PS
VSI ZA: Mozetič, Deisinger, Jadek Pensa, Korpič – Horvat, Pogačar, Sovdat, Zobec	1	1			

Odločba:

Ustavno sodišče je v odločbi izpostavilo zakonodajalčevo razlikovanje med zavarovanci glede na to, kdaj so se upokojili oziroma ne imeli možnost zahtevati odpravo posledic ugotovljene protiustavnosti pri odmeri njihove pokojnine. Gre za neenak položaj med dvema skupinama uživalcev pokojnine, ki ga je zakonodajalec ustvaril s tem, ko je prej in sedaj dopustil obstoj posebnega izrednega pravnega sredstva, ki omogoča odpravo protiustavnosti, ugotovljene z odločbo ustavnega sodišča, samo v določenem času, vmes pa ga ni dopustil. Ustavno sodišče je odločilo, da za različno obravnavanje uživalcev pokojnine ni najti razumnega razloga, zato je bila ureditev ZPIZ-e v neskladju z drugim odstavkom 14. člena Ustave. S tem je Ustavno sodišče zagovarjalo pravice posameznikov (upokojencev), katerim zakon ni zagotavljal posebnega izrednega pravnega sredstva, torej jih ni zaščitil pred neenako obravnavo s strani države oziroma njenih institucij. Načelo enakosti terja, da se prejemniki pokojnine med seboj lahko razlikujejo le na podlagi pogojev, ki so podlaga za priznanje pravice in njeno odmero ter so zakonsko opredeljeni, vendar pa morajo biti v enakem položaju ne glede na to, kdaj zahtevajo priznanje pravice in njeno ponovno odmero. Zaradi navedene obrazložitve je tako Ustavno sodišče maksimalno zavarovalo pravice upokojencev, za katere je veljal ZPIZ-1, in jih izenačilo z ostalimi. Hkrati je z načinom izvršitve in rokom za ponovno odmero pokojnine tudi uživalcem pokojnine, za katere se je v postopkih revizije ugotovilo, da so bile delnice za notranji odkup vplačane z delom plače, ki se vštevata v pokojninsko osnovo, pa ta del plače ni bil vštet zaradi protiustavne določbe ZPIZ/92, zavarovalo upravičence v največji možni meri. **Pozicija 1.**

Nasprotna odločitev:

Ustavno sodišče bi v celoti sledilo odločitvam sodišč, kar bi pomenilo ohranitev neenake obravnave uživalcev pokojnine, s tem pa bi Ustavno sodišče menilo, da pravnega položaja upokojencev po ZPIZ-1 ni mogoče primerjati s pravnim položajem upokojencev po novi ureditvi zakona. To bi pomenilo različno obravnavanje zavarovancev, ki so sicer v primerljivem položaju, zato **pozicija 5.** Takšno pozicijo bi Ustavno sodišče zavzelo, kljub temu, da je že odločalo v zadevi U-I-392/98, kjer je ugotovilo, da je

določba ZPIZ/92 delno protiustavna. Kajti, pritrdilo bi vladi, ki je poudarila, da se odločba U-I-392/98 na pritožnico ne nanaša, saj je bil njen postopek že pravnomočno končan.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	S				PS
ZA: Mozetič, Deisinger, Jadek Pensa, Korpič – Horvat, Pogačar, Sovdat, Zobec	1	1			

Odločba:

Ustavno sodišče je s svojo odločbo nasprotovalo avtoriteti države in odločitvam sodišč ter zaščitilo pravice posameznikov, ki so bili drugače oziroma neenako obravnavani v času veljave ZPIZ–1. S tem ko je torej ugotovilo protiustavnost nekdanje ureditve ZPIZ-1 ter razveljavilo sodni odločbi sodišč, je zaščitilo pravice zavarovancev, ki so pravico do pokojnine uveljavljali v času veljave ZPIZ-1. Zadevo je vrnilo v ponovno odločanje Višjemu delovnemu in socialnem sodišču z navodilom, da mora upoštevati stališče Ustavnega sodišča iz odločbe, dodatno pa je tudi naložilo Zavodu, da lahko izda odločbo o ponovni odmeri pokojnine v postopku z izrednim pravnim sredstvom razveljavitve ali spremembe dokončne odločbe, ne glede na čas od vročitve dokončne odločbe o odmeri pokojnine. **Pozicija 1.**

Nasprotna odločitev:

Pomenila bi, da bi Ustavno sodišče v celoti zaščitilo avtoriteto države, saj se ne bi odločilo za presojo sporne zakonodajne ureditve po koneksiteti, upoštevajoč sicer svojo že sprejeto odločitev v zadevi U-I-392/98 glede ZPIZ/92, glede pritožničnih zatrjevanj pa bi pritrdilo stališčem sodišč, da je bil njen postopek že pravnomočno končan, kot tudi drugi postopki, v katerih so sodišča odločila enako, obnova postopka pa zaradi poteka objektivnega roka po ZUP ne bi bila mogoča. **Pozicija 5.**

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
VSI ZA: Mozetič, Deisinger, Jadek Pensa, Korpič – Horvat, Pogačar, Sovdat, Zobec	1	Se ne sklicuje na mednarodno/tuje pravo ali sodno prakso.

NAKLONJENOST VLADI (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
VSI ZA: Mozetič, Deisinger, Jadek Pensa, Korpič – Horvat, Pogačar, Sovdat, Zobec	1	Vlada poda mnenje, da ustavna pritožba ni utemeljena in da ZPIZ–1 ni v neskladju z drugim odstavkom 14. člena Ustave, s čimer pa se ne strinja US, saj odloči drugače.

NAKLONJENOST DZ (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)

VSI ZA: Mozetič, Deisinger, Jadek Pensa, Korpič – Horvat, Pogačar, Sovdat, Zobec	1	DZ v odgovoru izrazi, da se je pritožničin primer pojavil po preteku vseh rokov za uporabo izrednih pravnih sredstev in da bi tako sredstvo poseglo v pravnomočno odločbo, kar pa je možno le izjemoma in ob posebej opravičljivih razlogih. Zaradi tega zaključi, da se presoja pravnomočne odločbe lahko nanaša le na presojo zakonitosti v času njene izdaje. US se s tem ne strinja, saj zahteva ponovno odmero pritožničine pokojnine.
---	----------	---